

Beat-liike syntyi USA:ssa toisen maailmansodan jälkimainingeissa. Illuusiottomuus ja pettymys tieteen kehitykseen ja teknokratiaan johti siihen, että nuori sukupolvi loi omat sääntönsä - se alkoi elää yhteiskunnan marginaalissa. Beat-liikkeen voimahahmoja San Franciscossa olivat Jack Kerouac, Allen Ginsberg ja William S. Burroughs. Pian kuvioihin ilmestyi lukuisa joukko muita avantgarde-kirjailijoita, runoilijoita, kuvataiteilijoita ja elokuvantekijöitä. Moderni jazz toimi katalysaattorina ja oli olennainen osa Beat-liikettä. Vastakulttuuri veti puoleensa kapinallisia nuoria, jotka olivat hylänneet yhteiskunnan valtavirran poroporvarilliset arvot. Nykyään Beat-liikkeen kärkinimet kuuluvat USA:n vastakulttuurin ikoneihin ja heitä pidetään viime vuosisadan amerikkalaiskulttuurin vaikutusvaltaisimpina edustajina. 1950-luvulla ilmestyneet beat-kirjallisuuden klassikot kuuluvat nykyamerikkalaisen kirjallisuuden kaanoniin. Ja mikä tärkeintä: Beat-liike inspiroi edelleen nuorempia sukupolvia suorapuheisuudellaan ja rohkeudellaan.

Lawrence Ferlinghetti - Beat-liikkeen kummisetä

Lawrence Ferlinghetti perusti City Lights kirjakaupan ja kustantamon Pete Martinin kanssa San Franciscon North Beachille 1953. City Lightsia pidetään yhtä beat-kirjallisuuden tyyssijana ja siitä muodostui alusta alkaen paikallisten runoilijoiden, elämäntaiteilijoiden ja yliopistoväen kokoontumispaikka.

North Beach oli San Franciscon vastine New Yorkin Greenwich Villagelle, jossa niin ikään vilisi kirjailijoita ja taiteilijoita. Ferlinghetti toimi linkkinä vanhemman polven edustajien Kenneth Patchenin ja Kenneth Rexrothin sekä nuorten kirjailijoiden välillä. Vähin erin itärannikolta San Franciscoon saapui beat-kirjallisuuden ydinjoukko: Jack Kerouac, Allen Ginsberg, W.S. Burroughs ja Gregory Corso. Beatnikkien edustama runous ei edustanut kuivakasta ja paperinmakuista akatemialyriikkaa, vaan siinä sykki ajan raju ja rankka henki. Amerikkalaisen keskiluokan tabut ja kaksinaismoraali olivat nuoren beat-polven tykityksen kohteina.

Varsinaisen myrskyn USA:ssa aiheutti Ferlinghettin vuonna 1956 kustantama Allen Ginsbergin apokalyptisiin mittoihin paisuva hulluudenyllytys Howl (Huuto). Kirja aiheutti oikeudenkäynnin teoksen "epäsiveellisen" sisällön takia. Tuomari kuitenkin hylkäsi kaikki syytteet ja oikeuden vapauttavan päätöksen jälkeen Ferlinghetti järjesti City Lightsissa Kiellettyjen kirjojen näyttelyn, jossa mukana mm. Joycen Odysseus, Millerin Kravun kääntöpiiri ja tietenkin Ginsbergin Huuto.

Jack Kerouacin Book of Dreams (Unipäiväkirja) ilmestyi 1961 ja samana vuonna City Lights julkaisi Ginsbergin ehkä parhaimman runokokoelman Kaddish and Other Poems. Sitä ennen Ferlinghetti oli jatkanut omien teostensa ohessa mm. Gregory Corson, Robert Duncanin, Carlos Williams Carlosin sekä Alan Wattsin kirjojen julkaisemista.

Vähin erin City Lightsin toiminta kasvoi ja laajeni. Se toimii edelleen samassa osoitteessa Columbus Avenuen varrella ja kolmessa kerroksessa. Nykyisin liike on osuustoiminnallisesti hoidettu. Se on muuttunut pienestä vastakulttuurin pesäkkeestä suureksi kirjojen kustannus- ja myyntiorganisaatioksi. City Lights on jo ajat sitten muuttunut osaksi San Franciscon katukuvaa. Ferlinghettin ansiota lienee, että beatnikkien aikoinaan suosiman Vesuvius kahvilan ja kirjakaupan välinen kuja on nykyisin komealta kalskahtava Jack Kerouac Street ja Tracy Placesta on tullut Kenneth Rexroth Place